

Lázár René Sándor*

ZARÁNDOKÉNEK

Burgundiában

Szüret után.
 Napszállat.
 Vézelay.
 Vén fogadós:
 Burgundit vesz elé.
 Elég volt hát
 Az út, a vágy, a hóbort!
 Hívös, nehéz kéz
 Tölts már az óbort.
 Napszentület.
 Templom harangja
 Kondul:
 Bronz hang bolyong
 Tar szőlődombokon
 Túl...
 A lassú fénynek
 Sűrű fürtje csordul:
 Vérző világ,
 Mindenség úrbe fordul.
 Emelkedj, lélek,
 Súlyodat ma hadd lenn!
 Lebegni kezd
 A prэшház, s fent a Madeleine!

* LÁZÁRY RENÉ SÁNDOR 1859. szeptember 17-én született Kolozsvárott. Latin és francia szakos tanár volt, kiváló romanista hírében állott, de ez nem bizonyított, mindenesetre hosszabb ideig hivatalnokként is működött. 1890-től főleg Marosvásárhelyen élt. A várossal szomszédos Marossárpatakon hunyt el 1927 októberében. Negyven verse még 1992 augusztusában került elő a marosvásárhelyi Molter-hagyatékából. A hirtelen, sőt: hihetetlen fölfedezést követő filológiai kutatómunka, illetve a nehéz és szövevényes életrajzi nyomozás eredményeképpen jó néhány eredeti Lázár-levélre és elegyes följegyzésre bukkantunk a költő élettársának, későbbi özvegyének, Vajdaréthy Júliának mindaddig lappangó hagyatékában... Ám ugyanott további száznolc költeményre, valamint Marullo Pazzi (késő reneszánsz költő és zeneszerző) tizenhét versének Lázár általi fordítására avagy átköltésére akadunk... A Lázár-oeuvre már-már teljesnek látszott, amikor is 1995 júliusában (a marosvásárhelyi Teleki Téka és dr. Vajdaréthy Rabán fáradságtalan közreműködésének köszönhetően) a Vajdaréthy Júlia-féle kéziratköteg fájón hiányzó, elveszettnek hitt részeire is rátalálhattunk... Egy szürke notesz és újabb százharmincegy vers! Zömükben fiatalkori próbálkozások, rögtönzések, úti képek, zsengek; illetőleg már kiforrottabb kései költemények, poémák, megkeseredett tréfák, szomorú töredékek: egy felemás életmű törmelékei... Közöttük néhány általunk eddig ismeretlen átköltés avagy fordítás: Sir Andrew Blacksmith (XVIII. századi angol) és Fu An-kung (VIII. századi kínai) költőktől... Az immáron egészen mutatkozó szöveggörpösz földolgozása roppant időigényes, ám folyamatban van. (Közzéteszi: Kovács András Ferenc.)

Pihentetem
Fáradt kalandor lábam...
Krisztus ítél:
Fölszáll a mandorlában!
Körötte kőből
Szent apostolok
És bűnösök...
Boromba kóstolok...
Elég volt hát.
Az út, a vágy, a hóbort.
Jöjj, jó uram,
Itasd e gyáva kőbort!
Trónod körül
Hány vétkes széttiport áll?
Leáldozó nap.
Süllyed.
Égi portál.

*Vézelay, 1885 szeptemberében –
Meudon, 1885 novemberében*

FRANKHONI TORNYOK

*„Trescrestien, franc royaume de France!”
(Charles d’Orléans)*

Saint-Denis, Chartres, Amiens, Reims, Rouen, Albi, Toulouse,
Tours, Le Mans, Angoulême, Arles, Sens, Troyes, Senlis, Beauvais,
Saint-Benoit, Thoronet, Bourges, Moulins, Auxerre, Autun,
Conques, Moissac, Soissons, Pontigny, Caen, Périgueux,
La Flèche, Uzèrche, Le Puy... (Párisi Szűzanya, nézd!
Mily pötyögős potyadék: francia pentameter!
Rajtam azért könyörülj!) Cléry, Cunault, Vézelay,
Clermont, Cluny, Vienne, Metz, Fleury, Luxeuil... (Elég!
Hexameter, te segítj!) Ó, mennyi a templom, a kegyhely,
Mennyi katedrális magasul, tör a mennybe merészen,
Mennyi torony, klastrom, kerített-falu híres apátság!
Láttam mindet... Igaz: még többet is! Akkor igéző
Oszlopaik tapogatta pogány kezem... És ha csak álom?
Szent lebegés? (De ha majd nyugalom kell, s fázik a lelkem:
Mély tenyeredbe temesd, Uram, áttelelő madaradként!)

Maros-Vásárhelyt, 1917. október 1-jén

LES IMPROMPTUS DE V.

Persze, a franciák sem bánák,
Hogy ömlengtek a huridámák...
Hős honlyányok, rögért repesgők,
Öntöttek nyakra-főre pezsgőt!
Hadjárat volt: valódi kampány,
S a honfivágy, mint bővli sampány
Fölhabzott... Hévvél szürcsölték e delnék,
Akárha ezredszerre énekelnék
A Márszézját... Már a tisztikarban
Bőség volt rengő bús regáti farban!
Oh, marsalkönnyek! Hülyült honatyák,
Bölcs bakkecskék, sótlan diplomatyák
Guvadt lornyonnal nézék, mégse láták,
Hogy mit mivelnek a dinén a fáták...

De közbeszólt (mint mindig) Anglia,
Hogy meddig tart a tingli tanglija?
Hogy túlzás ennyi estély, Bukurest, túll!
Hogy fölfordult a Béke fenekestül!
S hogy kik ezek a karmos cica-ladyk,
Akik a szófán jogaikat védik?...
S mért harsog egyre a sok habri ott?

A válasz sántít, noha sose késik...
Alors celles sont nos cons patriotes!

Maros-Verszámhely, le 14 Juillet 1920

OPÉRETTE ET GLORIETTE

ou

La Sclérose de Trianon,

avagy

Trianoni szélrózsa,

sau

Trandafirul trianonez,

azaz

A mű és a fordítottja,

vagyis

**A triumfáló kardal és a dökögős finálé
Színe és visszája!**

Gros culs en trompetant
Annoncent les francs tombeurs
Et parmi eux Petminceau
Le plus juste des trompeurs

LES NATIONS ONT PEUR?

*Hadászkiért, farsonák!
Frank rabló, darabont, őr!
Parádézz, Szellenszó!
Az ellen maga csont-bőr...*

LÉNÁSZIONZONPÓR?

Alors le con-étable
Tranchet des Fesses-Serrées
Affirme la Marne-Oise
Et les voies ferrées

PEUT ENCORE ESPÉRER?

*Aszongya szarsall pajtás,
Tzafrangsegg Fesztbelé,
Hogy ú a hunn oázist
Halálíg tesztelé...*

PÖTANKORESZPERÉ?

Enfin vint Merdhelot
Le mignon caporal
Secou de verts grelots
Préfère le trac oral

LA PAIX EST UN CHORAL!

*Akkor jó Ferdheló:
Csábormnok, csaporál!
Kissé korrupt, de jó:
Nagy taksát korporál!*

LÁPÉÉTÖNKORÁL!

C'est une franche gloire
 Quand ils s'entendent
 Comme larrons en foire

Maros-Vásárhelyt, 1920. augusztus 5-én

ZSORZS KLEMANSZÓRA

Omlott volna reád idejében egész Draguignan! Te?!
 Tigris?! Idétlen ageb, tökkelütött cicacsősz!

Drága Julim! Még enyhítettem is az epigrammon, mert a „cica-csősz” eredetileg másként hangzott volna... Elég az hozzá, hogy a „csősz” egészen borsos, népi csattanóra volt kihegyezve. (Elképzelheted, hogyan s mint.) Köztudott, hogy a magyarbarát, sőt: szittya-szeretetéről híres Georges Clemenceau francia honatyja létére is vérmes magyarimádatától vezéreltetve, mintegy ezredéves hazánkért, azaz érettünk növesztett és ápolt olyan kihívó, olyan tiborcosan, szentgyörgyiistványosan búsmagyaros Bismarck-bajusztot! Mely tény a párisi politikában sem volt éppen minden veszély nélkül való... Ez a vitathatatlanul elokvens réthori szenilitikus különben 1841-ben láta napvilágot Couilleron-en-Parades helységben, a hagyományosan ellenforradalmi Vendu départmentban. De meglehet, tévedek... Talán mégis Vendée megyéről van szó... A rettegett szenátor, a párját és Európát ritkító bölcs bölcsőhelye pedig mintha mégis Mouilleron-en-Parades lett volna... *Enfin, ça m'est égal*. A lényeg az, hogy e megvesztegethetetlen „fenevad” 25 esztendeig a déli Var megye, illetőleg a mesés Draguignan városka képviselője volt a magas törvényhozásban. Ezt tudni illik... No meg azt is, hogy a festői Draguignan főleg a feledhetetlen Caroline d'Esclapon kisasszonyról nevezetes! Művelt és meghitt barátnéja (úgy tetszik: legelső titkos Múzsája) volt ő annak a dunántúli testőrtisztnek, aki Milánó 1796-os ostrománál esett francia fogságba, majd pedig kies draguignani kényszerlakhelyén szinte petrarcai szerelembe... Mert a daltermő Provence mindig csodákra képes! A balaton-melléki fiatalember tehát többszörösen is fogollyá lett, hiszen az ellenségnek vélt „officier autrichien” a Rue de l'Observance 46. szám alatt tartatott, szemközt az imádott Caroline kedves szállásával! A magyar fogoly később igen kifinomult költővé vált: Himfy néven lón halhatatlan! *Hélas!*... Draguignan ide – Draguignan oda... Dehát ki beszél itt és most (*Maros-Vásárhelyt, 1921. január 13-án*) Kisfaludy Sándorról?

DEUX NOUVEAUX REGRETS

1

Tu m'as trahi ma mère
Très belle douce France
Désormais ton fils erre
Dans son pays des souffrances
Chassé battu naguère
Banni de l'espérance
Maudit soit Clemenceau
Le menteur sans clémence
N'est qu'un mensonge dément sot

2

Ma mère, ma douce France!
Már nem tudom – ki vagy?
Szólj rám! Nagyon szeret még:
Káromkodik fiad...

Édes szülém, ha hajdan
Nem voltál mostoha:
Ma sem lehetsz a bajban
Gőgös, fád, ostoba!

Rossz gyermeked ne fedd meg:
Ne szólj rá most... Soha!

*Maros-Vásárhely (Târgul-Mureş),
1921. január 14-én*

PROTESTÁLÓ LAJSTROMOCSKA

Montélimar, Montauban,
Monflanquin, Mont-de-Marsan,
Lectoure, Jargeau, Nîmes, Talmont,
Nyons, Puymiroi, Toumon,
Niort, Thouars, Castillon,

Aigues-Mortes, Pons, Argenton,
Agen, Exilles, Aix, Coutras,
Les Baux, Royan, Dax, Tartas,
Die, La Rochelle, Briançon!
(Még két felet, kisasszon!)
Moissac, Monbazillac,
Mauvezin, Castres, Capdenac,
Calvinet, Cognac, Nérac,
Gignac, Clairac, Gap, Figeac,
Casteljaloux, Bergerac!
Meg a gascogne-i legények!
Kihaltak a hugenották!
Külhonokba menének!
Elfogytak a hugenottább
Helynevek is!
Szegények.

*Maros-Vásárhelyt (a Súrlott Grádicsban),
1925. szeptember 19-én*

Gábor Miklós

ROSSZKEDVÜNK ÉVE: 1955 (II)

Az időjárás is megkerült.

Még a június is hideg volt. A krumpli, a tojás méregdrága, a húsüzletek előtt nőtt a sor, mindenütt csak elégedetlenség és gyűlölet a levegőben és az újságban, hogy szabadok vagyunk. Könyvet nem vettem a kezembe, olvasni képtelen voltam. Saskia hangja a túlerőltetéstől teljesen kikészült, Mátraházára vonult hallgatni, és míg ő távol volt, én tovább dolgoztam, túlfeszülve és mind fáradtabban, de hiába, a pénz semmivé vált, és újra itt volt a gyomorfájás és a halálfélelem.

Éjszakánként az Állatkertben

nyirkos hidegben próbáltam a MÁRIA FŐHADNAGY-ot. A szabadtéri színpad lámpái megvilágították a madarak tavát, a különféle kacsákat, a vízben gázoló színes szárnyú és lassú gémekeket. A madarak néha rikkantottak egyet-egyet válaszul, mikor mi húszáruhánkban táncoltunk, énekeltünk a hideg hajnalig, reggel hatig-hétig. A próba szüneteiben egyedül sétálgattam a madártó partján, és a végtelenségig ismételve szavaltam Tóth Árpád A HÍDON-ját, Fischer Sándor által kifejlesztett új hangomon és technikámmal, szárnyalva és énekelve, ahogy közönség előtt sose mertem volna. Ez volt az üdülésem az operett szüneteiben. Körülöttem a félcsinos, szegény kis statisztalányok. A szegény lányok mindig, már kamaszkoromban is izgattak.